

3. Андріюк В. В. Юридичне прогнозування: поняття, ознаки, структура. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/elib/local/pv/1591.pdf> (Дата звернення: 13.06.2025).
4. EUR-Lex: Access to European Union law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html> (Дата звернення: 13.06.2025).
5. Про затвердження методик проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акта: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2004 № 308 (зі змінами). *Офіційний вісник України*. 2004. № 10. Ст. 583. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2004-%D0%BF> (Дата звернення: 13.06.2025).

Халюк Сергій Олександрович,
завідувач кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ УТВОРЕННЯ ТА РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ

Утвердження та забезпечення демократичних європейських цінностей, принципів і стандартів у їх безпосередньому зв'язку з українською правовою дійсністю та воєнною реальністю є вкрай складним завданням. Виклики, з якими стикається українське суспільство в умовах повномасштабного вторгнення негативно впливають на функціонування всієї інституційної системи держави [1, с. 86]. Цілком очевидно, що загальна ефективність системи правосуддя безпосередньо пов'язана із забезпеченням верховенства права і функціонуванням інститутів влади виходячи із поваги до людських прав. Хоча в умовах війни, як правило, виникають обставини, які пов'язані із низкою обмежень людських прав, а тому, насправді, інституційно стійка система правосуддя якраз потрібна для забезпечення їх захисту у разі зловживань з боку виконавчої влади, сфера впливу якої істотно розширюється за вказаних умов [2, с. 47–48].

Саме тому, держава, в якій не забезпечується справедливість і не діє правосуддя, перестає бути правовою. Адже там, де немає справедливого суду, зникає довіра, руйнується закон і вмирає сама сутність державності. Відтак, судова реформа в Україні є одним із ключових елементів загальної трансформації правової системи держави і спрямована на зміцнення верховенства права й забезпечення справедливого судочинства. З моменту здобуття незалежності Україна неодноразово здійснювала спроби реформувати свою судову систему. Утім проблеми, що накопичувалися протягом десятиліть, залишаються актуальними і до сьогодні [3, с. 420].

Наразі, черговий етап судової реформи розпочався із внесення конституційних змін у червні 2016 року, а також прийняття Верховною Радою України нової редакції Закону України «Про судоустрій та статус суддів», який покликаний реформувати систему судочинства. До основних напрямів

реформування судової системи України можна віднести: 1) зміцнення незалежності судової гілки влади від інших гілок влади та посадових осіб; 2) встановлення надійного механізму притягнення суддів до відповідальності за неправосудні рішення та корупційні правопорушення; 3) встановлення збалансованого взаємозв'язку між судовою та правоохоронною гілками влади; 4) встановлення надійніших важелів гарантування прав учасників судового процесу; 5) уніфікація судової практики та встановлення надійного механізму подолання правових прогалин і колізій; 6) удосконалення системи виконання судових рішень; 7) доступ громадськості до судочинства [4, с. 186].

Разом з тим, потрібно звернути увагу на промовисті маркери такі як рівень довіри серед громадян до різних інституцій, який щорічно заміряє КМІС. У одному з останніх опитувань (грудень 2024 р.) визначалось ставлення респондентів до одинадцяти інституцій держави. Так, рівень довіри до Верховної Ради за останній рік майже не змінився – 13% проти 15% у грудні 2023 року. Щодо уряду, то довіра до нього трохи вища, але також є низькою: нині довіряють 20%, а у грудні 2023 року таких було 26%. За рік збільшилась й недовіра до поліції: довіряють поліціантам 37%, а не довіряють 38%. У грудні 2023-го ці показники були на рівні 41% та 29% відповідно. Щодо рівня довіри судам та прокуратурі, то дослідники зазначають, що формально показники майже не змінилися за рік, втім, за іншими даними можна побачити загострення сприйняття ситуації зі справедливістю. Лише 12% українців довіряють судам і лише 9% довіряють прокурорам. Не довіряють – відповідно, 63% і 67% [5]. Такі показники є цілком однозначні та свідчать про недосконалість запроваджених реформ органів системи правосуддя, які стосуються як судів, так і органів прокуратури.

Є глибоке переконання в тому, що майбутнє реформування органів системи правосуддя повинно відбуватися з урахуванням міжнародних зобов'язань України. В статті 14 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 2014 року вказано, що сторони надають особливого значення утвердженню верховенства права та укріпленню інституцій усіх рівнів, а пріоритетними напрямками співробітництва у цій сфері є зміцнення судової влади, підвищення її ефективності, гарантування її незалежності, неупередженості та боротьба з корупцією.

В межах окресленої проблематики постає питання правового статусу прокуратури в Україні та шляхів її подальшого реформування, адже рівень довіри до цієї державної інституції залишається найнижчим. Загалом, система органів прокуратури посідає значне місце у функціонуванні більшості країн. Вона є своєрідним детектором рівня демократично-правових перетворень у державі. Законодавство України поки що зазнає трансформаційних змін. Важливо, щоб ці зміни були дійсно ефективним засобом подолання злочинності в країні, сприяли підвищенню довіри серед населення до прокуратури й давали змогу ефективно здійснювати свої повноваження. Активізація процесів євроінтеграції, удосконалення законодавства у напрямі посилення демократизації суспільства потребують прискорення перебудови

структури та уточнення функцій системи прокурорського нагляду, визначення шляхів і напрямів покращення їхньої діяльності. Україна, виконуючи взяті на себе зобов'язання перед європейською спільнотою, повинна довести свою спроможність створити дієву та злагоджену систему органів прокуратури, оскільки на сьогодні модель функціонування органів прокуратури є недостатньо розвиненою та ефективною [6, с. 191].

Віднесення прокуратури до органів системи правосуддя цілком охоплюється загальним підходом щодо формування рівності учасників судових спорів. Проте, існують законодавчі ініціативи щодо розширення наглядових функцій прокуратури у сфері прокурорського нагляду за дотриманням законності органами та підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову та контррозвідувальну діяльність (проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення прокурорського нагляду за дотриманням законності органами та підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову та контррозвідувальну діяльність» № 13344 від 03.06.2025). Видається, що подібні ініціативи можуть в односторонньому порядку порушити баланс встановлений Конституцією України. При цьому, важливо відзначити, що Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, затверджений Указом Президента України від 11 травня 2023 р. № 273/2023 наголошує на розширенні саме координаційної ролі прокуратури, а не посилення наглядової чи контрольної функції [7].

Додатковим аргументом слугує виключення з демократичного цивільного контролю за сектором безпеки і оборони органів прокуратури при збереженні судового контролю.

Таким чином, на даний момент дискусійним залишається питання статусу органів прокуратури в системі органів правосуддя. А тому, законодавцю необхідно привести у відповідність між собою законодавчі акти, які регулюють діяльність прокуратури та чітко обрати вектор розвитку в якому має бути спрямована прокуратура. Відтак, є важливим у найближчому майбутньому подолати двоякість природи цього державного органу, адже від правильного розуміння сутності та природи агентів держави залежить ефективність виконання ними їхніх функцій та повноважень.

Список використаних джерел:

1. Чеханюк Л.В. Принцип верховенства права та правова визначеність: співвідношення й окремі аспекти. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2025. № 1 (29). С. 85–95. DOI: 10.33270/02252901.10
2. Савчин М.В. Інституційна стійкість системи правосуддя та війна. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернівці, 31 жовтня 2024 р.). Чернівці, 2024. С. 47–54.
3. Ковач Я.В. Судова реформа в Україні: сучасний стан, проблеми та можливі шляхи їх вирішення. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2024. № 32(2). С. 419–439.

4. Когут Н.Д. Перспективи подальшого реформування судової системи України. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 2. С. 186–191.
5. Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021-2024 роках. URL : <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1467&page=1>
6. Костенко І.В., Огієвич С.М. Теоретико-правовий аналіз прогалин у реформуванні системи органів прокуратури. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 2. С. 191–194.
7. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки : указ Президента України від 11 трав. 2023 р. № 273/2023. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/2732023-46733>

Хізанов Олексій,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра Навчально-наукового інституту поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Демиденко Володимир Олексійович,
професор кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

МУНІЦИПАЛЬНА АВТОНОМІЯ ЯК ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД: ГАРМОНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПРИНЦИПАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ХАРТІЇ

Муніципальна автономія виступає ключовою умовою сталого розвитку громад, оскільки саме вона створює інституційну та правову основу для забезпечення балансу між інтересами держави й місцевого населення. В Україні цей принцип отримав значне підкріплення в процесі децентралізації, коли громади стали суб'єктами реального самоврядування, отримали власні повноваження та ресурси для здійснення соціально-економічних змін. Однак сам по собі лише формальний розподіл повноважень не гарантує сталого розвитку, якщо не підкріплений реальною фінансовою та організаційною автономією. Європейська хартія місцевого самоврядування, до якої приєдналася Україна, визначає основні стандарти автономії, орієнтуючи країни-учасниці на демократичну модель самоврядування, де громади є не адміністративними підрозділами держави, а самостійними публічно-правовими суб'єктами.

Одним із ключових принципів Хартії є положення про широку компетенцію органів місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах закону [1]. У сучасній Україні, попри поступову